תלמוד בבלי · אחרונים · כפי אהרן

כפי אהרן על עבודה זרה

רבי אהרן בן עזריאל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

כפי אהרן על עבודה זרה

רבי אהרן בן עזריאל

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כפי-אהרן-על-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 4
דף ב: 9
דף לו: 12

מנימוקי **א"א ן' להרמ"ז המחבר זלה"ה.**

דף ב.

מתני' לפני אידיהן של עכו"ם ג' ימים אסור לשאת ולתת עמהם וכו' כ' הריטב"א בחי' לע"ז עד"ב וז"ל פי' תלמידי רש"י משמו דדוקא אידים רחוקים כדקתני סיפא ואלו הן אידיהן וכו' והקשו בתוס' וז"ל מדאמרי' בגמ' נוצרי לדברי ר' ישמעאל לעולם אסור והיינו משום יום איד דעבדי בכל שבוע ביום ראשון אלמא מתני' אפי' באיד קרוב והא דקתני ואלו הן אידיהן דיבר התנא במה שהיה נוהג בזמן ההוא עכ"ל ולפק"ד דבריו אלה משוללי ההבנה הם דהרי התוס' ז"ל לא הקשו מההיא דר"י אלא על המנהג שנוהגים בזמן הזה לשאת ולתת עם הנוצרי' דלר"י לעולם אסו' ועדיפא ממתני' הביאו התוס' ולעולם דמתני' באידים רחוקים איירי כדקתני סיפא ואלו הן אידיהן וכן ההיא מתני' ד"ז ע"ב באידים רחוקים נמי איירי רבי ישמעאל מדדייקינן שם בד"ו ע"א על מאי דאבעיא דמתני' הם ואידיהן קאמר או הן בלא אידיהן ת"ש ר"י או' שלשה לפניהם ושלשה לאחריהם אלא דבתר הכי בעלי התלמוד דהיינו רב תחליפא קאמר דלר"י יום אחד של הנוצרים לעולם אסור לדברי ר"י ואהכי הוא דמייתי תלמודא מדברי ר' תחליפא למפשט בעיין דלפני אידיהן ג' ימים אי הן ואידיהן או בלא אידיהן אלא מאי דתברא לתלמידי דרש"י ז"ל דכתבו משמו דדוקא אידים רחוקים דמשמע אבל אידים קרובים לא הרי מדמייתי תלמודא ת"ש מרב תחליפא וכו' וקדייק מינה דמדלעולם אסור היינו הן בלא אידיהן למפשט למתני' משמע בהדיא דאין הפרש ביניהן ודו"ק:

שם במתני' פירש"י ז"ל לשאת ולתת עמהם משום דאזיל ומודה לע"ז ביום אידו ע"כ פי' הריטב"א ז"ל לשם וז"ל ואיכא למידק דהא בגמ' איבעיא לן האי אסור לשאת ולתת עמהם אי משום הרוחה אי משום ולפני עור ולא איפשיטא בעיין וכיון דכן נקטינן לקולא דטעמא משום ולפני עור ואפשר היה לומר דמרן ז"ל סובר דאע"ג דהתם לא איפשיט בתר הכי איפשיט מדרבא דאמר כולה משום דאזיל ומודה הוא ומה שמחק רש"י ז"ל מאי דאיכא בנוסחי בגמ' וצריכא דאי תנא לשאת ולתת עמהם משום דקא מרווח להו וכ' דלא גרסי' משום דקא מרווח להו לאו משום דס"ל דט' דלשאת ולתת משום לפני עור הוא אלא משום צריכותא דס"ד דתלמודא לא עביד צריכותא אלא גבי להשאיל וללוות וליפרע דקאמר רבא דכולא משום דמודה הוא ומ"מ נראה מדברי רש"י אלו דלפום מסקנא דגמרא אפי' בלמכור איכא טעמא דאזיל ומודה ואסור למכור להם אפי' מידי דלא חזי לתקרובת וכו' עכ"ל ולפק"ד לא זכיתי להבין דבריו דמנ"ל דרש"י ס"ל דאסור למכור לגוי

אפי' מידי דלא חזי לתקרובת מט' דאזיל ומודה דהא בפירש"י דמתני' דקאמר דאסור לשאת ולתת עמהם משום דאזיל ומודה הא לא פי' האי לשאת ולתת באיזה אופן ושפיר יכולין אנו לו' דהאי לשאת ולתת היינו לשאת מהן המעות ולתת להם מידי דתקרובת כס' ר"ת וא"כ אפי' לפי דברי הרז"ל דמאי דלא גריס בצריכו' דלשאת ולתת משום דקא מרווח דלאו משום דס"ל דט' הוי משום לפני עור אלא לעולם דס"ל דהוי משום הרווחה מ"מ אף גם זאת יפרש כן דהיינו טעמא דאסור משום הרווחה במידי דתקרוב' דוקא משום דאית ליה בהמות רבות בהרווח' ואזיל ומודה לע"ז שגם ר"ת צריך שיפרש כן לפי שיטתו בהך גירסא דבספרים שלנו כ' רש"י ז"ל דגרסי' משום הרוחה ומ"ש עוד הרז"ל וכן פי' לק' על משנת עיר שיש בה ע"ז וכו' משם ודאי איכא ראיה גמור' דס"ל לרש"י ז"ל דאסו' למכור להם אפי' מידי דלאו תקרובת משום דאזיל ומודה אבל מ"מ יכולים אנו לומר שחזר בו רש"י וס"ל דאפילו מידי דלאו תקרובת אסור דלא כר"ת ודו"ק:

שם בגמ' מאן דתני אידיהן לא משתבש ומאן דתני עידיהן לא משתבש וכו' מאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן ומאן דתני עידיהן מ"ט לא תני אידיהן ע"כ. נ"ל לפרש דהכא מתני' דתני לפני אודיהן דהיינו שכינה למועדיהם בלשון אידיהן כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות יהיה ג"כ פי' תלמודא הכי דמאן דתני אידיהן לא משתבש דכתי' כי קרוב יום אידם ומאן דתני עידיהן לא משתבש דכתי' יתנו עדיהם ויצדקו או לפי המסקנא מדכתיב ועידיהם המה והשתא ס"ד דתלמודא דמאן דתני עידיהן שכינה למועדיהן בלשון עידיהן מסתבר טפי שהלשון של מועדיהם קרוב לכינויו של עידיהן במוצאות הפה ולהכי מקשה דמאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן שהוא מסתבר טפי ומשני אמר לך תברא עדיף דאע"ג דאין הכינוי מכוון כל כך מ"מ העיקר לכנותם בלישנא דתברא ועדיפא והשתא פריך א"כ דמאן דתני עידיהן מ"ט לא תני אידיהן כיון דתברא עדיף כלו' לכנות המועדים שלהם בלשון שבר עדיפא ומשני מאן קא גרים להו תברא עד שאתה מכנה למועדם ושמחתם בלשון אידיהם ושברם עדות שהעידו בעצמם הלכך עדות עדיפא ואהכי מכנה אני אותם בלשון עידיהם וע' מה שאכתוב לקמן:

שם רש"י ד"ה יום אידם היינו עכו"ם כדכתיב בההיא פרשה יקומו ויעזרוכם ע"כ לפום ריהטא משמע מתוך פירש"י דאיד קרי לע"ז מדקאמר יום אידם היינו ע"ז ואין פשט המשנה מורה כן דקאמר לפני אידיהם של עובדי כו"ם שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהם משמע בהדיא דאידיהן קאי על העובדים הע"ז ויהיה לפי"ז דתנא דמתני' מכנה לחגי העובדי כו"ם ושמחתם בלשון איד דהוא לשון שבר ועוד דאם מאי דקאמר קרא יום אידם קאי על הע"ז עצמה מאי מייתי תו רש"י ז"ל ראיה לזה כדכתי' בההיא פרשה

יקומו ויעזרוכם דאדרבא מדקאמר רחמנא יקומו ויעזרוכם דהיינו יקומו הע"ז ויעזרוכם מוכרח דהאי יום אידם קאי על העובדים אותה והקב"ה כביכול משחק עמהם באומרו אליהם כי קרוב יום אידם ושבר שלהם והם יקראו לע"ז שיקומו ויעזרום אשר ע"כ נ"ל לפרש דהאי דקאמר רש"י ז"ל יום אידם היינו עכו"ם וכו' כונתו לו' היינו עובדי כו"ם והאי אידם אעובדיהם קאי ואהכי מייתי קרא דיקומו ויעזרו' וכדפי' וכן פי' התויו"ט וז"ל ואעובדי ע"ז קאי כדכתיב יקומו ויעזרוכם ע"כ אשר עפי"ז אזדא לה תמיהת מהרש"א ז"ל שתמה על רש"י ז"ל וז"ל וה"מ לאתויי טפי לעיל מיניה בההיא פרשה ואמר אי אלהימו וכו' והיינו למ"ד דאי אלהימו קאי אעכו"ם אבל למ"ד דאי אלהימו קאי אהקב"ה לא מצי לאתויי מיניה עכ"ל ולפי מ"ש לק"מ ואפילו למ"ד דאי אלהימו קאי אעכו"ם משום דאי הוה מייתו קרא דאי אלהימו הוה שמעינן דהאי יום אידם קאי על הע"ז עצמה שיהיה להן שבר ואהכי משחק להו כביכול שאביא שבר על הע"ז ויאמר להם אי אלהימו אשר חסיו בו ולהכי הביא קר דיקומו ויעזרוכם דמורה דהאיד קאי על עובדי כו"ם שישחק עליהם עתה יקומו אלהיכם אשר היו מחסכם ויעזרו' דאין לפרש דהאד יהיה על הע"ז ויאמר להם אי אלהיכם אשר היו מחסכם בו אחר ששברתים יקומו ויעזרו' דמאחר דאין האד והשבר אלא לע"ז ולא להם למאי יהיו צריכים למחסה אל"ו כדפרישית:

שם ומאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן אמר לך תברא עדיפא ומאן דתני עידיהן מ"ט לא תני אידיהן א"ל מאן גרים להו תברא עדות שהעידו בעצמן הילכך עדות עדיפא ע"כ ופירש"י ז"ל ד"ה עדות שהעידו בעצמם ליום הדין שעבדום לע"ז בעוה"ז ע"כ משמע מתוך דבריו דהעדות היינו שהע"ז מעידה בעצמה ביום הדין שעבדו הגוים אותה לע"ז בעוה"ז דמלת שעבדום ה"פ ליודע טיב הלשון וכן משמע מפירש"י בדיבור הקודם יתנו עידיהם ויצדקו השתא ס"ד דבעכו"ם כתיב ואתמוהי מתמה יתנו ע"ז עדיהם יבואו ע"ז שעבדו ויעידו עליהם ויצדיקום ע"כ נמצא שהיא עצמה הע"ז היא הבאה להעיד ויהיה לפי"ז כונת התרצן דקאמר מאן גרם להו תברא כלו' מאן גרם העובדים הע"ז שיבא עליהם שבר עדות שהעידה הע"ז בעצמה שעבדו הגוים אותה לע"ז הילכך עדות עדיפא וע' להרב לחם סתרים ז"ל שפי' כן בריש ע"ז עד"ב ע"א אלא שכ' דמלת לע"ז בדיבור שני לאו דוקא והו"ל כאילו כ' להם יעו"ש והנר' אצלי דבגירסת רש"י אשר לפניו היה כ' עדות שהעידו בעצמם וכו' שעבדו לע"ז וכו' וכמבואר בתחילת דבריו יעו"ש אבל לפי מ"ש לפנינו ועבדום אתי שפיר וכדפי' אמנם מה שיש מן הדוחק בפי"ז הוא דהרי לפי מ"ש רש"י ז"ל לעיל מזה בד"ה יום אידם היינו עכו"ם כדכתיב יקומו ויעזרוכם דמשמע דהאד קאי על העובדים הע"ז ויהיה לפי"ז לפני אידיהן דתנן במתני' היינו לפני האד והשבר

של עובדי כו"ם שכינה חגם לאד ושבר וכדפי' הרעו"ב והתויו"ט יעו"ש וכדפי' לעיל א"כ ק"ט דלפי מ"ש רש"י ז"ל בעידיהן דהיינו שהע"ז עצמה היא המעידה בעובדיה ובעצמה דיהיה לפי"ז דמאן דקתני עידיהן היינו הע"ז שנקראת עדיהן ע"ש העדות העתידה להעיד עליהם מאי מקשה תלמודא מאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן ומאן דתני עידיהן אמאי לא תני אידיהן כיון שהאחד קרא לחגים ע"ש העובדים ואחד קרא לחגם ע"ש הע"ז דבשלמא לפי פשט הסוגיא היינו יכולים לפרש דמאן דתני אידיהן היינו ע"ש האד והשבר שיבואו לעובדים וכן מאן דתני עידיהן היינו ע"ש העדות שיעידו העובדים ע"ז בעצמם שעבדו ע"ז ואע"ג דפירש"י ז"ל יתנו עדיהם ויצדקו דאתמוהי קמתמה יתנו ע"ז עדיהם יבואו ע"ז ויעידו עליה' ויצדיקום מ"מ כיון דכ"ז אינו אלא דמתמיה עליהם הקב"ה ומלעיג עליהם ישמעו הגוים תוכחתו ויאמרו אמת ויודו על דבריו ויעידו בעצמם ויאמרו אמת והיינו דקאמר תלמודא עדות שהעידו בעצמם דלפי האמת הם העובדים המעידי' בעצמ' ולא יצטרכו לעדות הע"ז כיון דקרא אינו אלא מתמיה וכמו שכן פי' הרב תורת חיים בחי' לע"ז עד"ב ע"א יעו"ש א"כ לפי"ז כיון דמאן דתני אידיהן ומאן דתני עידיהן אין ביניהם נפקותא דכולהו קיימי העובדים לפיכך מקשה תלמו' בכח דמאן דתני וכו' אמאי לא תני וכו' וכן להיפך וכמו שפי' התוס' ד"ה מ"ט לא תני עידיהן יעו"ש אבל לפירש"י דפי' דהע"ז היא המעידה על עצמה דהיינו מכח מה שתעיד לעובדיה דנמצא דעידיהן מאן דתני היינו ע"ש הע"ז ואידיהן ע"ש העובדים מה כחו יפה של המקשן להק' מאן דתני אידיהן מ"ט לא תני עידיהן וכן להיפך כיון דכל חד קראה ע"ש דבר אחד ובכגו"ד לא שייך להקשות כן דאיכ"ל דחד תנא קיבל מרבו אידיהן ע"ש העובדים וחד תנא קיבל מרבו עידיהן ע"ש הנעבדים אמנם כד דייקינן שפיר כ"ז ליתא דהרי לפי מאי דמסיק תלמודא דמאן דתני עידיהן היינו מדכתיב יוצרי פסל כולם תוהו וחמודיהם בל יועילו ועדיהם המה דגם לפי האמת עדיהם המה הע"ז כמו שפירש"י ז"ל ע"ז תבוא ותעיד על עובדיה לחייבם ולאו דקמתמיה אתמוהי עד דנימא דיודו העובדים ויעידו על עצמם ולא יצטרכו לעדות ע"ז ואפי"ה קמקשה תלמודא עלה מאן דתני וכו' אמאי לא תני וכו' ודו"ק:

שם פירש"י ז"ל בערבוביא כולן מעורבבין ולא אומה ואומ' בפני עצמה עכ"ל נר' לפק"ד דהביאו לרש"י ז"ל לפ' כן בעבור מלת ערבוביא כי אין מלת ערבוביא משמש אלא בשני מינין המתערבין יחד וכאן אילו נכנסו כל הגוים כדכתיב נקבצו יחדיו מ"מ במין האדם לא שייך ערבוביא וע"ז הוצרך לפ' דהערבוביא היינו באומות שהגם שאין במין האנושי שייך עירוב מ"מ להיותם נפרדין לאומות יקרא ביאתם ביחד ערבוביא שלא באו כל אומה ואומה בפ"ע וק"ל:

שם תוס' ד"ה אסור לשאת ולתת עמהם פ"ה משו' דאזיל ביום אידו ומודה לע"ז מתוך לשונו משמע שר"ל אף ממקח וממכר והנה מתוך פי' רש"י דמתני' אין לדקדק כן אמנם פי' הרא"ש ז"ל דקאי אמה שפי' רש"י בגמרא משום דאזיל ומודה לע"ז ועובר משום לא ישמע על פיך והיינו מה שפירש"י ז"ל בד"ו על מאי דאבעיא לן משום הרווחה או משום לפני עור לא תתן מכשול ופירש"י ז"ל משום הרווחה דרווח ואזיל ומודה לע"ז ועבר ישראל משום לא ישמע על פיך אבל ק"ק דמאין למדו התוס' ז"ל דרש"י במקח וממכר דשאר דברים מיירי לעולם אימא לך דאף רש"י גופיה במשא ומתן דתקרובת ע"ז אייריי וכגון דהוי עכו"ם נושא ונותן בבהמות כדי להוציא בהמת תקרובתו בחינם ואהא קמבעיא לן משום הרווחה הוא או משום לפני עור וכו' דהא הכא תרתי איכא שהוא מרויח מתוך המשא ומתן ושהוא מקריבן לע"ז ואיכא לפני עור וקאמר למאי נ"מ דאית ליה בהמה לדידיה דהשתא אי אמרת משו' הרווחה הא קא מרויח ליה דכיון דאי"ל בהמה לדידיה נמצא האי דקא מרווחת אינה אלא הרווחה כדי שלא להקריב בהמה דידיה במעותיו מכיסו וישאר לו הך בהמה במקומה או להיפך ואי אמרת משום לפני עור הא אית ליה לדידיה וכיון דאית ליה לדידיה נמצא האי אינו עובר אלפני עור דאי לא מזבין ליה ישר' אפי"ה פלח ליה מדידיה דבכגו"ד אי לית ליה לדידיה תרוייהו איתנהו והיינו דלא קא מהדר תלמו' ואי לית ליה לדידיה הרווחה איכא לפני עור ליכא וכמו שכן הק' הריטב"א ז"ל משם מרן בחי' לעיל עד"ב דאמאי לא תני אידך נפקותא דליתא אלא תרוייהו איתנהו ולעולם דס"ל לרש"י דבשאר מקח וממכר דלאו תקרובת יהיה מותר וכסברת ר"ת וזה בהכרח צריך שתפרש כן דאי לת"ה אלא שתדקדק מדברי רש"י ז"ל דבהרווחה דכל גוונא אייריגן והיינו אפי' מכל מקח וממכר דולא ישמע על פיך שייך בכל מקח וממכר מאי קמבעיא לן אי משום הרווחה ואי משום לפני עור כיון דלאו במידי דתקרובת קיימינן אל"ו כדפי' ועיין במהרש"א מש"כ ע"ז ואין דבריו מחוורין כדפי' ודרך זה מחוור אצלי יותר דלפי"ז לא נצטרך תו לתירוץ התוס' שם בד"ו ד"ה או"ד שתי' וז"ל וי"ל שממציא לו מעות לקנות צורכי עכו"ם שזה אינו אלא לפני דלפני וכמו שכתב הריטב"א בחי' לע"ז עד"ב יעו"ש וע' להרב אהלי יצחק בחי' לע"ז עד"ב יעו"ש ודו"ק:

בא"ד מיהו אין משם ראיה גמורה דשמא לאו משום איבה לישתרי אלא היה נוטל עצה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה ע"כ היק' בלחם סתרים וז"ל ק"ק מאי ושמא שכתבו ודאי היה נוטל עצה דהא תרתי חלוקו' קאמר אישקליה וכו' לא אישקליה וכו' ושמא דמדקאמר בחלוקה בתרא לא אישקליה הויא ליה איבה ס"ד לתפוס לשון אחרון עיקר דטעמא דאיבה עדיפא ליה עכ"ל ולפק"ד דבריו נפלאו ממני דהא אעיקרא התוס' לא

כ' דשמא היה נוטל עצה אלא דכתבו דשמא לאו משום איבה לישתרי אלא היה נוטל עצה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה כלו' דכיון דלא היה אלא נוטל עצה כיצד יעשה שלא יהיה לו איבה שמא אף אם לא היה מוצא ר"ל אופן אף הוא לא היה נוטלם בעבור האיבה כיון דאזיל ומודה ולפי מה שתי' הרז"ל דר"י נשיאה הוה ס"ד לתפוס טעם דאיבה עיקר אע"ג דאיכא טעמא דאזיל ומודה א"כ איכ"ל דאי לאו דמצא ר"ל אופן כי היכי דלא ליהוי ליה איבה וט' דאזיל ומודה הייתי אומר דהיה ר"י נשיאה לוקח הדינר או באופן אחר שלא ימצא בודאי לינצל מט' דאזיל ומודה וישאר אך ט' דאיבה דשפיר נשקליה ומאי דחו התוס' וק"ל:

שם תוס' ד"ה מ"ט לא תני עידיהן וכו' ולי נר' דהכי הקשה מאן דתנא אידיהן אמאי לא תני עידיהן דהא עידיהן ממש כתיב בהדיא בקרא אבל אידיהן ממש לא כתיב בקרא אלא אידם עכ"ל. והקשה הר' תאוה לעינים ז"ל וז"ל ומי המונע דלא ליתני אידם והוי לשון שבר ולישנא ממש דקרא ובשלמא למאן דתני אידיהן לא קשיא דליתני אידם דרביה הכי אגמריה אבל לתנא דמתני' ק' דליתני אידם ואפשר לומר דכיון דיש להם ימי חגות הרבה א"כ לא מצי למתני אידם דמשמע איד אחד שלהם דהא ליתא דבכל חג אסור ג' ימים לפני אידיהן לכך צריך למיתני לפני אידיהן וכו' עכ"ל ולפקפ"ד לא הבינותי דבריו דעדיין ק' דלימא תנא דמתני' לפני אידם דאע"ג דמשמע לפני איד שלהם מ"מ שפיר יכולים אנו לפרש דהיינו בכל איד ואיד שלהם אסור שלשה ימים לפניהם ועוד דהרי בהדיא במשנה ג' ואלו הן אידיהן ופרש"י ואלו הן אידיהן דאסורין ג' ימים לפניהם וקחשיב כמה אידים וא"כ אף אם היה תני אידם לא היה מקום לטעות וק"ל.

דף ב:

ומי איכא ערבוביא קמיה קב"ה וכו' וכתב הר' תאוה לעינים וז"ל ק"ק דאמאי לא משני משום דכל מאן דחשיב עייל ברישא כדלקמן לכך אמר אל תכנסו לפני בערבוביא אלא האומה החשובה יכנס קוד' לפי החשיבות וי"ל עם מ"ש רש"י בערבובי' כולם מעורבבי' ולא כל אומה בפני עצמה ומה חידש אלא שכונתו לו' דהוו תרי מיני ערבוביא חדא שנכנסו כל האומות יחד ועוד שלא נכנסו כמו שהוא דרך העולם בתחי' הגדולים ואחר כך הפחותים וכו' ולזה אמר הקב"ה תכנס כל אומה בפ"ע וכו' ולפקפ"ד אין דבריו מחווירין בעיני דאם לפי דבריו כשאמר להו אל תכנסו בערבוביא היינו נמי שיכנסו האומה החשוב' לפנים א"כ כשאמר הש"ס מיד נכנסה מלכות אדום תחי' מאי מק' מ"ט עד דמשני משום דחשיבה הא מדקאמר להו אל תכנסו לפני בערבוביא וגם החשובה לפנים

ממיל' ידעי' דמלכות אדום שנכנסו תחי' הוא משום דחשיבה ולא הו"ל לתלמודא למימר אלא מיד נכנסה מלכות תחי' משום דחשי' ולהק' ומנלן דחשיבה וכו':

שם תוס' ד"ה שווקים להושיב בהם זונות ה"ה דהו"מ למימר לעשות בהם סחורה לכל דבר אלא מגנה אותם בדבר גנאי כל מה שיכול ע"כ ודבריהם תמוהים בעיני דאיך הו"מ למימר לעשות בהם סחורה לכל דבר שעדיין יחזקו בטענתם שמה שתקנו השווקים לא עשו אלא בשביל ישראל והיינו במה שהרבו בסחורות בכדי שימצאו ישראל במה להשתכר וירויחו ויהיה להם פנאי לעסוק בתורה. ושו"ר להרב נוה שלום שכבר נרגש מזה יעו"ש. ועו"ק על דברי התוס' שתי' אלא מגנה אותם וכו' שאפי' לצורך זונות עשיתם שווקים שהרי התוס' בדי"ח ד"ה וכי שלמו פי' דהאי דקאמר שווקים להושיב בהן זונות היינו ליטול מס א"כ עדיין יכולים היו לומר דמה שתקנו שווקים להושיב בהם זונות היינו כדי ליטול מהם מס בכדי שלא נצטרך ליטול מישר' מס שיהיו מרווחים לעסוק בתורה:

שם בגמ' כלום יש בכם מגיד זאת והיק' הר' זהב שבא בחי' לע"ז וז"ל וצ"ע דא"כ כשאמר להם בתחי' מי בכם שקיים זאת היה להם להשיב לא קיימנו כל התורה לפי שגזרת בהיפך גוי העוסק בתורה חייב מיתה אדרבה לעשות רצונך חפצנו וצ"ע. ולפקע"ד נ"ל לישב דכ"ז דאמרי' דגוי העוסק בתורה דחייב מיתה היינו בהיותו בגיותו ומשו' דאעיקרא לא גזר הקב"ה אומר אלא בעבור שהחזיר התו' אצלם ולא קיבלוה אך אם עתה ירצו לחזור למוטב ולעסוק בתורה ע"מ להתגייר הא ודאי שפיר עבדי וע' להרמב"ם ז"ל פ"י מה' מלכים ה"ט וק"ל. והנה כ' מהרש"א ז"ל מביא הקב"ה ס"ת בחיקו ואומר וכו' שבתחי' לא ידעו כי ס"ת משה הוא בחיקו אבל כל אומה סבורה כי דתה הוא ולכך מתקבצים כולם כי לפי דעת כל אומה דתה הוא אמת עד אשר יפרש להם הקב"ה יש בכם מגיד זאת תורת משה ע"כ ולכאורה ק' לדבריו דאם באמת הם לא ידעו שהיא תורת משה מה זו תשו' השיבו הרבה שווקים תקננו וכולם לא עשינו אלא בשביל ישר' כדי שיעסקו בתורה היפך דעתם שתורתם היא האמיתית ואיך החזיקו ביד פושעי תורתם ומה יענו להקב"ה בזו על שאלתו כי לא הי"ל אלא עסקנו בתורתינו תורת עריות ומה השיב להם הקב"ה שוטים וכו' כל מה שעשיתם לצורך עצמיכם עשיתם כי לא הי"ל להקב"ה אלא להודיעם טעותם תכף ומיד באמר אליהם מי יגיד זאת ולא להאריך בדברים שאין בהם טעם ואפשר לישב ולומר דהן אמת שהם טעו בזה כמ"ש הרב ז"ל אלא דעדיפא מינה השיבו הם כי מלבד שעסקנו בתורתינו כי זאת אינה צריכה לפנים אלא עוד זאת יתירה עשינו כי חששנו פן תהיה תורת ישראל אמת וזאת עשינו שהרבה שווקי' תקננו וכו'

וכולן לא עשינו אלא כדי שיעסקו ישראל בתור' בכדי לפלוגי בהדייהו וע"ז נטפל להם הקב"ה שיודע כי לפי האמת התורה שיש בידו היא תורת משה וישר'. לסתור להם את זאת באמור אליהם כי כל מה שעשו לא עשו אלא בשביל עצמם בכדי שכשיאמר להם שתורה זו אשר בחיקו היא תורת משה לא יוכלו לו' מ"מ נפלוג בהדייהו וק"ל:

וחזיתיה להרב תולדות יצחק ז"ל בחי' לע"ז על ד"ב שהביא משם הרב שנות חיים שכ' דכשאמר להם הקב"ה מי יגיד זאת היינו לכל אומה כדיניה לישראל ע"כ התורה לאו"ה על ז' מצות שהם ג"כ בכלל התור' דהא בתוך תרי"ג מצות הם ואו"ה לא הבינו הדבר אלא סברי דלכולם שואל על כל התורה כולה ולזה השיבו כלום כפית עלינו ההר והשיב להם הקב"ה שלא היתה כונתו לשאול מהם ע"כ התורה אלא על שקבלתם היכן קיימתם והקשה עליו הרז"ל וז"ל ובאמת דעתי אינו סובל ס' זאת שאם היתה ס' הקב"ה באו' מי בכם יגיד זאת היינו לכל אומה כדיניה וכו' אלא שאו"ה לא הבינו כדבריו א"כ כשהשיבו לו בתחי' הרבה שווקים תקנו וכו' וכולם לא עשינו אלא בשביל ישר' מה זו תשו' שהשיב להם הקב"ה שוטים כל מה שעשיתם לצורך עצמיכם עשיתם דמשמע הא אילו עשו אותם לצורך ישר' יבואו ויטלו שכרם ואינו כן שהרי כל כונתו ית' אינו אלא על ז"מ דידהו וכו' ועוד א"כ למה הוצרך הקב"ה ליטול ס"ת כולו בחיקו ולומר להם מי שעסק בתורה יבא ויטול שכרו גם בלא ס"ת יוכל לומר להם כיון דלא מיירי אלא על ז"מ ע"כ ולפק"ד נ"ל דלק"מ דהרי הרב שנות חיים לא פי' דמיירי על ז"מ אלא כששאל להם מי יגיד זאת אבל בתחי' כשנטל הקב"ה ס"ת בחיקו ושאל מהם במה עסקתם הם בתחי' הבינו שהקב"ה נטל ס' תורתם בחיקו כי כל אומה סבורה כי תורתם היא כי לפי דעתם תורתם אמת וע"ז באו ונתקבצו כולם יחד וכשבאו לפניו יתברך ושאל מהם במה עסקתם השיבו שנתעסקו בשווקים וכו' וכולם לא עשו אלא בשביל ישראל כדי שיעסקו בתורה וכונתם היתה כדי להחזיק קבול שכרם דמלבד עסקינו בתורתינו אשר בידו עוד זאת עשינו כדי לצאת מן הספק שמא תורת ישראל אמת ע"ז החזקנו בידם כדי ליפלוג בהדייהו והם לא הוצרכו להשיב על תורתם שהרי כבר בידו ואו' למי שעסק יבא ויטול שכרו וע"ז השיב להם הקב"ה לשתיהן בתחי' השיב להם שוטים שבעולם כל מה שעשיתם לצורך עצמכם עשיתם וכו' ולא עשיתם כדי ליפלוג בהדייהו והדר השיב להם על טעותם שהבינו שתורתם היא שבידו כלום יש בכם מגיד זאת ואין זאת אלא תורה וע"ז טעו הם והבינו דהיינו ע"כ התור' כולה כמ"ש הרז"ל הראשונות ישמיעונו אין שאלתי אלא על ז"מ ומה שהיק' עוד הרב תולדות יצחק דלמה הוצרך הקב"ה ליטול ס"ת כוליה כיון דאינו אלא על ז"מ גם בזו לא צדק דהרי הרב שנות חיים כתב דשאלת

הקב"ה היא לכל אומה ואומה כדיניה לאו"ה על ז"מ ולישראל ע"כ התורה ולהכי הוצרך ליטול ס"ת כוליה בעבור ישראל. ומה שהיק' עוד הרז"ל לדברי הר' שנות חיים וז"ל ועוד א"כ מהו זה שהשיבו לבסוף ואמרו תנה לנו מראש ונעשנה ואם הוא ז"מ דידהו מה יתן להם כבר נתונים הם אצלם וכו' ומה הוא זה שהשיב להם הקב"ה ואמר להם אעפי"כ מצוה קלה יש לי וסוכה שמה וכו' דמאן אדכר שמה דמצות סוכה דהרי אינם שואלי' אל ז"מ דידהו ע"כ גם זו לא תברא להר' שנות חיים ז"ל דאפשר לפ' דמאי דקאמר תלמודא לבסוף אלא כך אומרים לפניו רבש"ע ישראל שקיבלוה היכן קיימוה לאו דסתר מה שהשיב להם הראשונות ישמיעונו ולא הוי ככל אלה דקאמר בתחי' אלא כאן שפיר קיבלו תשו' יתברך על שלא קיימו ז"מ ששאל מהם אלא שהגוים באו לערער על ישראל באומרם ישר' שקיבלוה היכן קיימוה תינח אנחנו לא קבלנו אעיקר' התורה וגם הז"מ לא קיימנו אבל ישר' שקיבלו התור' וגם הז"מ היכן קיימוה ומכיון שנצחם הקב"ה אף הם חזרו לומר תנה לנו מראש ונעשנ' ודו"ק (ע"כ מנימו' אבא מארי זלה"ה):

דף לו:

תוס' ד"ה כי יסיר דעמ"ש בגמ' בנותיהן מי"ח דבר הן פריך בנותיהן דאוריי' הוא דכתיב לא תתחתן ומשני דאורייתא ז' גוים ואתו אינהו וגזור אפי' שאר אומות ופריך ולר"ש דאמר כי יסיר לרבו' כל המסירים מאי איכא למימר כ' התוס' לרבות כל המסי' ע"כ הך דרשא לא קיימא אלא אבתו לא תקח לבנך דסליק מיניה דאילו שאר אומות בגירותן שרו ולר"ש דאסר פי' רשב"ם הך דר"ש ליתא בכולהו תנאי אלא משום דשמעינן ליה לר"ש דדריש ט' דקרא א"כ כי יסיר קרא יתירא הוא דכי נמי לא כתיב דרשי' האי ט' מנפשיה ע"כ ודברי התוס' סתומים וצריכים ביאור וב' הדרכים שכ' הגאון מהרש"א בפי' דבריהם דחוקים כמו שיראה הרואה ולפע"ד נ"ל כונת התוס' דלר"ש דדריש טעמא דקרא אוסר כל האומות גם בגירותן ומט' הסרה והנה התוס' הוק' להם בסו' זו דמאי פריך ולר"ש וכו' נימא דאיה"ן לר"ש דהוי דאוריית' ויאמר ר"ש שמעולם לא גזרו תלמידי שמאי והלל בזה ומ"ש בנותיהן מי"ח דבר הוא לפום קושטא דלא קייל"ן כר"ש והתו' לא אסרה אלא ז' אומות דוקא אל"ו מדפריך תלמודא ולר"ש וכו' משמע דקיל"ן כר"ש וק' והלא באמת לא קיל"ן כר"ש שהרי גיורת של שאר אומות אנו מתירין לבא בקהל וע"ז תי' ע"כ הך דרשא לא קיימא אלא וכו' והענין דהרמב"ם פי"ב מא"ב כ' ישראל שבעל גויה לוקה שנאמר בתך לא תתן לבנו וע"ש היטב בהמגיד ובכ"מ והשתא התוס' ס' דאע"ג דאנן לא קיל"ן כר"ש בגירותן מ"מ בגיותן מיהא שפיר ילפי' לרבות כל המסירים והבא על הגויה לוקה

משום לא תתחתן אף בשאר אומות וע"כ פריך תלמודא שפיר דכיון דהכא בגיותן מיירי ולר"ש דס' לרבות כל המסירים בין בגיותן בין בגרותן ואנן בגיותן מיהא ס"ל כותיה ק' שפיר איך אנו אומרים שהיא מי"ח דבר הא דאורייתא היא וזהו שכ' התוס' לא קיימא הך דרשא אלא אבתו לא תקח לבנך דסליק מיניה ר"ל דממאי דבעי תלמודא ולר"ש וכו' משמע דהכי קיל"ן לז"א לא קיל"ן הכי אלא לענין בתך לא תתן דהיינו בגיותן וכמ"ש התוס' בדבור הקודם דאילו בגרותן הא קיל"ן דשרו אבל לר"ש דאוסר ר"ל דאוסר אפי' בגרותן פי' רשב"ם דהיא ס' יחידאה וזרה ולית ככולהו תנאי ואפי' ר"ש בעצמו לא שמענו כן בפי' אלא דמכללא איתמר ממאי דס"ל בעלמא דרשי' ט' דקרא מוכרח לומ' דגם ידרוש כאן ויהיה הדין לאסור אפי' בכל האומות ואפי' בגרותן אבל אנן בחדא מיהא מודינא לר"ש דבגיותן מיהא לרבות כל המסירין והיינו ממש כס' הרמב"ם. זה נראה לי בכונת התוס' והבוחר יבחר: